Spółdzielnia Socjalna

Zespół ds. Administrowania Informacją Elektroniczną Data modyfikacji: 04.08.2022 Data publikacji: 14.02.2020

SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA

Osoby bezrobotne mogą skorzystać z różnych form pomocy i aktywizacji, udzielanych przez państwo. Jednym z nich jest spółdzielnia socjalna, będąca podmiotem łączącym cechy przedsiębiorcy (możliwość prowadzenia działalności gospodarczej) oraz organizacji pozarządowej (realizowanie celów społecznych).

Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej.

Spółdzielnia socjalna działa na rzecz:

- społecznej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu.

- zawodowej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy – a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej.

Spółdzielnia ma na celu wejście w świat lub w życie, powrót do normalnego funkcjonowania osób odizolowanych od świata (więźniów, przebywających w zakładach psychiatrycznych itd.).
Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków, pracowników oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 2494)

Spółdzielnia socjalna – jak założyć?

Spółdzielnia socjalna z chwilą wpisania do rejestru KRS otrzymuje osobowość prawną. Z tego względu konieczne jest spełnienie wielu wymogów formalnych, aby możliwe było powołanie tego podmiotu do życia. Przede wszystkim należy pamiętać, aby współzałożycielami spółdzielni socjalnej były osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, posiadające jednak pełną zdolność do czynności prawnych, np.:

- osoby bezrobotne, bezdomne,
- uzależnione od alkoholu, narkotyków,
- chore psychicznie,
- zwalniane z zakładów karnych,

- uchodźcy,
- osoby niepełnosprawne,
- osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia,
- osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej,
- tzw. osoby usamodzielniane - osoby, które po uzyskaniu pełnoletności opuszczają placówkę wychowawczą.

Spółdzielnię socjalną mogą założyć także inne osoby niż powyżej wymienione, jeśli liczba osób pozostałych (niewykluczonych społecznie) nie przekracza:

a) 50% ogólnej liczby założycieli,
b) 70% ogólnej liczby założycieli, w przypadku gdy spółdzielnię socjalną zakładają osoby o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo gdy spółdzielnia socjalna prowadzi działalność w zakresie:

- zadań i usług pomocy społecznej w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,

- rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,

- opieki nad dziećmi do lat trzech, o której mowa w przepisach o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,

- prowadzenia niepublicznych przedszkoli lub innych form wychowania przedszkolnego, o których mowa w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949 i 2203),

- wspierania rodziny i pieczy zastępczej w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;";

Od 31 marca 2018 r. do założenia spółdzielni socjalnej potrzebne są trzy osoby. Spółdzielnie zakładają osoby fizyczne lub osoby prawne (w tym NGO). Kiedy robią to osoby fizyczne musi być ich trzy. Wcześniej – przed opisywaną nowelizacją – na początku musiało się zebrać pięć osób. Jednak nadal będzie tak, że spółdzielnia docelowo jest podmiotem gdzie współpracuje ze sobą co najmniej pięciu członków.

Spółdzielnia powołana do życia przez 3 osoby będzie musiała w ciągu 12 miesięcy przyjąć w poczet członków kolejne dwie osoby i to z kręgu wykluczonych.

Chodzi o osoby wymienione w art. 4 ust. 1 ustawy czyli osoby bezrobotne, osoby, o których mówi ustawa o zatrudnieniu socjalnym, niepełnosprawne, osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, bez zatrudnienia i posiadające status osoby poszukującej pracy. Opisana tu lista wykluczonych z art. 4 ust. 1 w wyniku nowelizacji wzbogaca się o trzy nowe kategorie: opiekunów niepełnosprawnych, poszukujących pracy i osoby usamodzielniane, czyli opuszczające placówki opiekuńcze, rodziny zastępcze itp.

Pełna lista wykluczonych z art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych od 31 marca 2018 r.

- osoby bezrobotne, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001, z późn. zm.),

- osoby, o których mowa w art. 2 pkt 1a i 1b ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z późn. zm.),

- osoby niepełnosprawne, w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776, z późn. zm.),

- osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy

- osoby, o których mowa w art. 49 pkt 7 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,

- osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu lub niewykonujące innej pracy zarobkowej,

- osoby usamodzielniane, o których mowa w art. 140 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697, 1292 i 2217)

Spółdzielnie socjalne to nie tylko wykluczeni. Charakter ułatwień mają też zmiany dotyczące tych członków spółdzielni, którzy nie są osobami wykluczonymi. Poprzednio ustawa przewidywała, że takie osoby współtworzą spółdzielnię ponieważ posiadają specjalne kwalifikacje, których brak osobom wykluczonym. Nowelizacja likwiduje ten wymóg, uelastycznia więc zasady uzyskiwania członkostwa w spółdzielniach przez osoby niezagrożone wykluczeniem społecznym.

Łatwiej (bo z udziałem mniejszej liczby wykluczonych) będzie też zakładać spółdzielnie działające w określonym zakresie np. świadczące usługi pomocy społecznej, pomoc niepełnosprawnym czy opiekujące się dziećmi do lat trzech.

Konsorcja spółdzielni socjalnych

Wraz z nowelizacją pojawiają się przepisy regulujące zawieranie konsorcjów między spółdzielniami socjalnymi (a także spółdzielniami i innymi podmiotami). W praktyce testowano już podobne działania. Autorom nowelizacji chodziło jednak o to, żeby przedstawić wzorzec, stworzyć dla tych działań ramy prawne, a przez to spopularyzować ten sposób współpracy między spółdzielniami.

Spółdzielnie socjalne konkurują na rynku z innymi podmiotami gospodarczymi. Spółdzielnie tworzone są przy dużym udziale osób wykluczonych – to osoby które wcześniej (z różnych powodów) rynek odrzucił - nie jest im więc łatwo konkurować z firmami. Konsorcjum łączy siły spółdzielni w celu realizacji konkretnych przedsięwzięć. Zwiększa ich potencjał finansowy i organizacyjny.

Konieczne jest także opracowanie statutu, określenie nazwy, dokonanie wyboru rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej, ustaleniu wysokości wnoszonego wkładu, funduszu zasobowego oraz udziałowego. Należy także rozwikłać wiele kwestii związanych z podziałem obowiązków, sposobem i trybem wypłacania wygenerowanej nadwyżki przychodów, zakresem reprezentacji, prowadzenia spraw spółdzielni. Statut oraz inne dokumenty rejestrowe należy przedłożyć do KRS-u.

Spółdzielnia socjalna jest bytem prawnym, który ma wspierać osoby wykluczone społecznie.

Członkowie spółdzielni nie mogą więc być nastawieni wyłącznie na generowanie zysków, jak jest to w przypadku spółek prawa handlowego. Wkład pracy, wnoszony przez osoby bezrobotne, umożliwia realizację celu gospodarczego.

Działalność spółdzielni socjalnej może zostać wsparta ze środków budżetu państwa lub środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w szczególności poprzez:

- dotacje;
- pożyczki;
- poręczenia,
- usługi lub doradztwo w zakresie finansowym, księgowym, ekonomicznym, prawnym i marketingowym.

Powyższe wsparcie stanowi pomoc de minimis.

Ustawa o spółdzielniach socjalnych funkcjonuje od przeszło 10 lat. Pozwala na tworzenie spółdzielni socjalnych, które łączą cechy przedsiębiorstwa i organizacji pozarządowej. Spółdzielnie działają na rzecz reintegracji zawodowej i społecznej osób wykluczonych np. bezrobotnych czy niepełnosprawnych. Na początku mogły być powoływane do życia tylko przez osoby wykluczone, z czasem przepisy zaczęto liberalizować, a od 2009 r. spółdzielnie socjalne mogą zakładać organizacje pozarządowe (a także jednostki samorządu terytorialnego i kościelne osoby prawne).
W pewnych obszarach spółdzielnie socjalne zrównane są z organizacjami pozarządowymi. Mogą m.in. prowadzić płatną i nieodpłatną statutową działalność pożytku na zasadach określonych w ustawie o pożytku, a także korzystać z pomocy wolontariuszy (również na zasadach z ustawy pożytkowej). Mogą też konkurować z fundacjami i stowarzyszeniami w konkursach na realizacje zadań publicznych.

Zmiany 2018. Ułatwienia w zakładaniu spółdzielni socjalnych

Ustawa z dnia 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 2494)

Spółdzielnia socjalna jest specyficzną formą przedsiębiorstwa społecznego. To nie jest zwykła firma, która ma osiągać zysk. Tu główny cel jest inny - chodzi o reintegrację i przeciwdziałanie społecznemu wykluczeniu osób zagrożonych marginalizacją. Aktualnie działa ponad 1300 takich spółdzielni. Nowelizacja wprowadza ułatwienia w ich zakładaniu i działalności.

Osoby zagrożone marginalizacją ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność czy chorobę psychiczną, które mają trudności w znalezieniu pracy, dzięki pracy w spółdzielniach socjalnych dostają szansę na aktywizację społeczną i zawodową, integrację oraz podniesienie swoich kwalifikacji. Spółdzielnie zajmują się głównie działalnością usługową, ale również: edukacją, handlem detalicznym, pomocą społeczną oraz działalnością sportowo-rekreacyjną. Spółdzielnie prowadzą też warsztaty i zajęcia dodatkowe.

Celem ustawy z 15 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2494) jest wprowadzenie ułatwień w zakładaniu spółdzielni socjalnych, uelastycznienie i usprawnienie ich funkcjonowania, a także uporządkowanie przepisów dotyczących instrumentów wsparcia na założenie spółdzielni i przystąpienie do niej zainteresowanych osób oraz

wzmocnienie reintegracji społecznej i zawodowej osób z grup narażonych na wykluczenie społeczne, pracujących w spółdzielniach socjalnych.

Ustawa wzmacnia pozycję pracowników spółdzielni socjalnej przez ponowne zdefiniowanie przedmiotu jej działalności: prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa nie tylko w oparciu o osobistą pracę członków spółdzielni socjalnej, ale również pracowników niebędących jej członkami.

Nowelizacja doprecyzuje również obszar działania spółdzielni socjalnej przez wskazanie, że spółdzielnia socjalna działa na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej nie tylko członków spółdzielni, ale również pracowników spółdzielni niebędących jej członkami, a pochodzących z grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ustawa rozszerza katalog osób, które mogą zakładać i przystąpić do spółdzielni socjalnej w charakterze członka lub osoby świadczącej pracę na rzecz spółdzielni, o poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej opiekunów osób niepełnosprawnych, z wyłączeniem opiekunów osób niepełnosprawnych pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy lub zasiłek dla opiekuna.

Zmniejszono też liczbę założycieli spółdzielni socjalnej z pięciu do trzech osób (jeżeli założycielami są osoby fizyczne), o ile pozostały skład członkowski zostanie uzupełniony w ciągu 12 miesięcy.

Wprowadzony został nowy profil spółdzielni socjalnej – o charakterze usługowym.

Ważną zmianą jest umożliwienie refundowania składek na ubezpieczenie społeczne (składki emerytalnej, rentowej i chorobowej) oraz części kosztów osobowych pracodawcy (odpowiadającej składce na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe) opłacanych za pracowników spółdzielni socjalnej niebędących członkami spółdzielni, a będących osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.

Spółdzielnie socjalne będą mogły ubiegać się o środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla bezrobotnego lub poszukującego pracy opiekuna osoby niepełnosprawnej bądź też poszukujących pracy bez zatrudnienia lub niewykonujących innej pracy zarobkowej do 30 roku życia oraz po ukończeniu 50 lat. Utworzenie stanowiska pracy dla ww. kategorii osób może zostać objęte wsparciem w wysokości do kwoty minimalnego wynagrodzenia przez 6 miesięcy.

Przepisy przewidują również możliwość ubiegania się w PFRON o środki na podjęcie działalności gospodarczej w ramach spółdzielni socjalnej. Nowe przepisy umożliwiają praktyki zawodowe w spółdzielni socjalnej lub u innego pracodawcy osobom, które uczestniczą w warsztatach terapii zajęciowej.

Zgodnie z przepisami ustawy, spółdzielnie socjalne będą mogły tworzyć konsorcjum spółdzielcze, co pozwoli im wspólnie organizować sieć produkcji, handlu i usług, promować działania spółdzielcze oraz wspólnie występować w zamówieniach publicznych.

Ustawa weszła w życie 31 marca 2018 roku, z wyjątkiem przepisu zwalniającego spółdzielnie socjalne ze składek na Krajową Radę Spółdzielczą, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2018r.

Źródło: http://poradnik.ngo.pl